

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 (2552 : 31) มาตรา 49 บัญญัติไว้ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 4 ได้กล่าวถึงความเกี่ยวข้องกันระหว่างการศึกษา กระบวนการเรียนรู้และการอ่าน โดยกล่าวไว้ว่า การศึกษา หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลง ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2548 : 3) เช่นเดียวกันกระทรวงศึกษาธิการ (2552 : 11) ได้เสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) โดยมีเป้าหมายหลักสามประการคือ 1) พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเรียนรู้ของคนไทย 2) เพิ่มโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารและจัดการศึกษา โดยมีกรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษา 4 ประการคือ 1) พัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ 2) พัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ 3) พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ และ 4) พัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่

นโยบายการส่งเสริมรักการอ่านหนังสือสู่วาระแห่งชาติ เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2552 นายจรินทร์ ลักษณวิศิษฏ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เปิดเผยภายหลังประชุมคณะรัฐมนตรีว่า คณะรัฐมนตรีเห็นชอบตามที่กระทรวงเสนอประกาศให้ปี 2552-2561 เป็นทศวรรษแห่งการอ่านของประเทศไทย พร้อมประกาศให้วันที่ 2 เมษายน ของทุกปี ซึ่งเป็นวันคล้ายวันพระราชสมภพของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นวันรักการอ่าน อีกทั้งกำหนดให้เรื่องการส่งเสริมการอ่านเป็นวาระแห่งชาติ โดยคณะกรรมการส่งเสริมการอ่านเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธานในการขับเคลื่อนเรื่องนี้ (เกษม ผลกล้า. 2552 : 1)

นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550 : 1) ได้กล่าวถึงการอ่านว่าเป็นความรู้พื้นฐานสำคัญเพื่อใช้ในการศึกษาหาความรู้ การติดต่อสื่อสาร และใช้ในการดำรงชีวิต

ประจำวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จะต้องมุ่งให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ก่อน จึงจะสามารถเรียนรู้ในเรื่องอื่นๆต่อไปได้ การอ่านจึงถือเป็นทักษะพื้นฐานที่สถานศึกษาต้องให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก โดยครูจะต้องเลือกสรรเทคนิควิธีการในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาให้นักเรียนอ่านออก เขียนได้ โดยเฉพาะครูที่รับผิดชอบกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยเท่านั้น ครูทุกกลุ่มสาระควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาให้นักเรียนสามารถอ่านออกเขียนได้ โดยบูรณาการเรื่องการอ่าน การเขียนไปในการจัดการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระ รวมทั้งผู้ปกครองและชุมชนควรมีส่วนร่วมในการพัฒนานักเรียนให้มีนิสัยรักการอ่าน เพื่อใช้การอ่านเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ต่อไป

ปัจจุบันนี้การอ่านหนังสือของคนไทยเป็นกิจกรรมที่ไม่แพร่หลาย แม้ในหมู่ผู้รู้หนังสือแล้ว การอ่านที่ดีและมีสาระยิ่งน้อยลงไปทุกที สาเหตุมีหลายประการนับตั้งแต่การขาดแคลนหนังสือที่ดี และตรงกับความสนใจของผู้อ่าน การขาดแคลนแหล่งหนังสือที่จะซื้อ หรือยืมอ่านได้ ไปจนถึงการดึงความสนใจและการแย่งเวลาของสื่ออื่นๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง ฯลฯ รวมทั้งขาดการชักจูง การกระตุ้นให้เห็นความสำคัญของการอ่าน ตลอดจนมีนิสัยรักการอ่านทั้งในและนอกสถานศึกษา เมื่อเทียบกับความเพลิดเพลินและการได้ฟังได้รู้เห็นเรื่องต่างๆ จากโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียงแล้ว การอ่านหนังสือเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าวต้องใช้ความพยายามมากกว่าและต้องมีทักษะในการอ่านถ้าจะให้การอ่านหนังสือเกิดเป็นนิสัย จึงจำเป็นต้องมีการปลูกฝังและชักชวนให้เกิดความสนใจถึงแม้ว่าระยะเวลาที่ผ่านมามีหน่วยงานต่างๆทั้งภาครัฐและเอกชนรวมทั้งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550 : 1) ได้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมการอ่านมาโดยตลอด แต่สภาพปัจจุบันพบว่าสังคมไทยยังไม่เป็นสังคมการอ่าน จึงจำเป็นต้องมีการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านอย่างต่อเนื่องและเพิ่มมากขึ้น

จากเหตุผลดังกล่าวเห็นได้ว่า นิสัยรักการอ่านเป็นลักษณะนิสัยที่จำเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากนิสัยรักการอ่าน ทำให้เกิดพฤติกรรมอื่น ๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ โดยเป็นพฤติกรรมผสมผสานที่หล่อหลอมให้เกิดความใฝ่รู้และสร้างบุคลิกภาพที่ดี ผู้เรียนจึงควรมีนิสัยนี้เพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้และประยุกต์ใช้ในด้านอื่น ๆ จากข้อมูลพื้นฐานผลการประเมินตนเองของโรงเรียนหนองโนวิทยา (2552 : 29-30) พบว่า นักเรียนไม่มีนิสัยรักการอ่านคือ ไม่มีความสนใจในการอ่านหนังสือ ไม่เห็นความสำคัญของการอ่าน ไม่มีการพัฒนาการอ่าน ทั้งนี้ จากการสังเกตการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านของครูโรงเรียนหนองโนวิทยา ได้วิเคราะห์หาสาเหตุพบว่าสาเหตุมาจากครูขาดความรู้เกี่ยวกับการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านของนักเรียน ครูไม่เคยได้รับการอบรม และการศึกษาดูงานเกี่ยวกับการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่าน ขาดการกำกับ ติดตาม ประเมินผลและการนิเทศอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้นักเรียนไม่มีนิสัยรักการอ่าน

จากปัญหาที่พบ ผู้วิจัยในฐานะหัวหน้าฝ่ายวิชาการได้ตระหนักถึงปัญหาความสำคัญและวิธีการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านของนักเรียน จึงสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาบุคลากรในการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านของนักเรียนโรงเรียนหนองโนวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยใช้กลยุทธ์ การอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงานและการนิเทศภายใน โดยมีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจในการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านของนักเรียน เพื่อเสริมสร้างนักเรียนให้มีนิสัยรักการอ่าน ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเอาหลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยใช้กระบวนการทำงานที่เป็นวงจรการวิจัยแบบวงรอบ PAOR ตามแนวคิดของ สตีเฟน เคมมิส (Stephen Kemmis) และ แมคแท็กการ์ท (McTaggart) ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นการวางแผน (Planning) ขั้นปฏิบัติตามแผน (Action) ขั้นการสังเกต (Observation) และ ขั้นสะท้อนผล (Reflection) (ประวิตร เอรารวรรณ์. 2545 : 15)

คำถามการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันและปัญหาในการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านของนักเรียนโรงเรียนหนองโนวิทยา เป็นอย่างไร
2. การพัฒนาบุคลากรในการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านของนักเรียนโรงเรียนหนองโนวิทยา โดยใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการควรมีวิธีการอย่างไร
3. ผลการประเมินการพัฒนาบุคลากรในการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านของนักเรียนโรงเรียนหนองโนวิทยา เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาในการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านของนักเรียนโรงเรียนหนองโนวิทยา
2. เพื่อพัฒนาบุคลากรในการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านของนักเรียนโรงเรียนหนองโนวิทยา โดยใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ
3. เพื่อประเมินผลการพัฒนาบุคลากรในการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านของนักเรียนโรงเรียนหนองโนวิทยา

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยดังนี้

1. กลุ่มผู้ร่วมวิจัยและผู้ให้ข้อมูล จำนวนเป็น

1.1 กลุ่มผู้ร่วมวิจัย (Research Participants) จำนวน 7 คน ประกอบด้วย

1.1.1 ผู้วิจัย

1.1.2 ผู้ร่วมวิจัย ได้แก่

1) ผู้บริหาร

2) ครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 รวม 5 คน

2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จำนวน 71 คน ดังนี้

2.1.1 ครูโรงเรียนหนองโนวิทยา จำนวน 5 คน

2.1.2 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 66 คน

2.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติม จำนวน 7 คน ประกอบด้วย

2.2.1 ผู้เชี่ยวชาญให้คำปรึกษาและช่วยตรวจสอบเครื่องมือ จำนวน 5 คน

2.2.2 วิทยากร จำนวน 2 คน

2. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งพัฒนาบุคลากรในการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านของนักเรียน โดยกำหนดกรอบวิจัยดังนี้

2.1 กรอบเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มีกรอบเนื้อหาในการพัฒนาบุคลากรในการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่าน 2 ประการ คือ

2.2.1 พฤติกรรมของครูในการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านของนักเรียน 4 ตัวบ่งชี้ดังนี้

1) ตัวบ่งชี้ที่ 1 ความรู้ความเข้าใจในการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่าน

2) ตัวบ่งชี้ที่ 2 การวางแผนการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่าน

3) ตัวบ่งชี้ที่ 3 การดำเนินงานการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างนิสัยรัก

การอ่าน

4) ตัวบ่งชี้ที่ 4 การประเมินผลการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างนิสัยรัก

การอ่าน

2.2.2 การปฏิบัติตามกิจกรรมการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่าน เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีนิสัยรักการอ่าน โดยใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 12) 3 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

- 1) ตัวบ่งชี้ที่ 1 ความสนใจในการอ่าน
- 2) ตัวบ่งชี้ที่ 2 การเห็นความสำคัญของการอ่าน
- 3) ตัวบ่งชี้ที่ 3 การพัฒนาการอ่าน

2.2 กรอบกลยุทธ์

กลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้กำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาบุคลากรในการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านของนักเรียน ดังนี้

2.2.1 การอบรมเชิงปฏิบัติการ

2.2.2 การศึกษาดูงาน

2.2.3 การนิเทศภายใน

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยใช้กระบวนการทำงานที่เป็นวงจรการวิจัยแบบวงรอบ PAOR ตามแนวคิดของ สตีเฟน เคมมิส (Stephen Kemmis) และแมคแท็กการ์ท (McTaggart) (ประวิตร เอราวรณ. 2545 : 15) ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 4 ขั้นตอน คือขั้นการวางแผน (Planning) ขั้นปฏิบัติตามแผน (Action) ขั้นการสังเกต (Observation) และขั้นสะท้อนผล (Reflection)

4. ระยะเวลาดำเนินการวิจัย

ระหว่างวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2554 ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2554

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การพัฒนาบุคลากร หมายถึง กระบวนการพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจในการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านของนักเรียน โดยสะท้อนด้วยตัวบ่งชี้พฤติกรรมของครูในการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านของนักเรียนและพฤติกรรมนิสัยรักการอ่านของนักเรียน โดยใช้กระบวนการ การอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงานและการนิเทศภายใน

2. การจัดกิจกรรมการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่าน หมายถึง กระบวนการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านของนักเรียน โดยได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่าน 5 กิจกรรมคือ กิจกรรมภาษาไทยวันละคำ กิจกรรมเล่านิทานมหาสนุก กิจกรรมนักข่าวรุ่นเยาว์ กิจกรรมพี่สอนน้อง กิจกรรมยอดนักอ่าน เพื่อมุ่งหวังที่จะพัฒนานิสัยรักการอ่านของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ที่สะท้อนผลการดำเนินการ จากการปรับเปลี่ยนด้านพฤติกรรมของครูและพฤติกรรมของนักเรียนตามตัวบ่งชี้ ดังนี้

2.1 พฤติกรรมของครูในการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านของนักเรียน

2.1.1 ตัวบ่งชี้ที่ 1 ความรู้ความเข้าใจในการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่าน

2.1.2 ตัวบ่งชี้ที่ 2 การวางแผนการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่าน

2.1.3 ตัวบ่งชี้ที่ 3 การดำเนินงานการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่าน

2.1.4 ตัวบ่งชี้ที่ 4 การประเมินผลการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่าน

2.2 พฤติกรรมนิสัยรักการอ่านของนักเรียน

2.2.1 ตัวบ่งชี้ที่ 1 ความสนใจในการอ่าน

2.2.2 ตัวบ่งชี้ที่ 2 การเห็นความสำคัญของการอ่าน

2.2.3 ตัวบ่งชี้ที่ 3 การพัฒนาการอ่าน

3. การอบรมเชิงปฏิบัติการ หมายถึง การอบรมด้านการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านของนักเรียนจากนายทักษิณ เชื้อสูง ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านทรายทองวิทยาคมและนายสุนทร ทองคำ ผู้อำนวยการโรงเรียนยางชุมนู่นวิทยาการซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านของนักเรียน เพื่อให้ครูมีความรู้ความเข้าใจรวมทั้งฝึกปฏิบัติการจัดกิจกรรมเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านของนักเรียนตามแนวทางที่หลากหลาย และนำมาจัดกิจกรรมการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านของตนเองได้

4. การศึกษาดูงาน หมายถึง การนำคณะครูโรงเรียนหนองโนวิทยา เดินทางไปศึกษาดูงานการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านที่โรงเรียนยางชุมนู่นวิทยาการ อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ได้รับรางวัลโรงเรียนที่จัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านระดับประเทศ และคณะครูได้นำรูปแบบแนวทางการจัดกิจกรรม มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านของนักเรียน 5 กิจกรรม คือ กิจกรรมภาษาไทยวันละคำ กิจกรรมเล่านิทานมหาสนุก กิจกรรมนักข่าวรุ่นเยาว์ กิจกรรมพี่สอนน้อง และ กิจกรรมยอดนักอ่าน

5. การนิเทศภายใน หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย เพื่อร่วมกันแนะนำ แก้ไข ปรับปรุง พัฒนา ให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านให้กับนักเรียนได้อย่างถูกต้อง

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ครูโรงเรียนหนองโนวิทยา มีความรู้ความสามารถในการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านของนักเรียน ได้

2. ข้อมูลจากงานวิจัยนี้ ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้สนใจสามารถนำไปประยุกต์และปรับใช้ในการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ